

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า สถาปนิกและนักออกแบบภายในเป็นผู้มีบทบาทสำคัญผู้หนึ่งในการสร้างสรรค์และออกแบบตกแต่งภายในอาคารต่างๆ เป็นผู้นำและประสานการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาของงานที่เกี่ยวข้องกัน นักออกแบบจำเป็นต้องอาศัยความรู้และความสามารถในการเฉพาะทางที่ได้ศึกษามา เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการออกแบบอย่างมีขั้นตอน มีการตัดสินใจที่เป็นระบบ และวิธีการแก้ปัญหาที่ชัดเจนถูกต้อง กล่าวได้ว่าบทบาทนี้เป็นเจตนาที่มุ่งหวังไว้ให้เป็นบรรทัดฐานของการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมภายใน ซึ่งส่งผลให้ในอดีตมีการก่อตั้งสถาบันการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมภายในขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2486 เป็นแห่งแรกคือมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เปิดสอนเพียงคณะเดียว คือ คณะจิตรกรรม และ ประติมากรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 ได้ตั้งคณะสถาปัตยกรรมไทยและโบราณคดีตามลำดับ แต่เนื่องจาก คณะจิตรกรรมและ ประติมากรรมในขณะนั้นมีวิชาการตกแต่ง (Decoration) อยู่ในหลักสูตรด้วย และนักศึกษาที่จบการศึกษารุ่นแรก ๆ บางคน ได้ออกไปทำงานทางด้านการตกแต่งภายใน จนประสบความสำเร็จ ในการประกอบวิชาชีพพอสมควร กอปรกับสังคมไทยในขณะนั้น มีแนวโน้มให้เห็นว่า ต้องการผู้มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาการออกแบบตกแต่งมากขึ้น ส่งผลให้ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งคณบดีคณะจิตรกรรมและประติมากรรม ได้หารือร่วมกับข้าราชการในกรมศิลปากรด้วยกันทำโครงการจัดตั้งคณะมัณฑนศิลป์ขึ้นเป็นแห่งแรกเพื่อให้ความรู้ในสาขาเฉพาะทางของนักออกแบบตกแต่งภายใน (www.decorate.su.ac.th : 28 /04/2006) ดังนั้นจึงทำให้เกิดนักออกแบบตกแต่งภายในขึ้นในปัจจุบัน และส่งผลให้เกิดสถาบันการศึกษาขึ้นมากมายทั้งสิ้น 14 สถาบัน (วิรัตน์ รัตตากร , 2548) เพื่อให้ความรู้ในสาขาเฉพาะทางแก่นักออกแบบ ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร, มหาวิทยาลัยรังสิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ความรู้ในสาขาเฉพาะทางของนักออกแบบภายในที่ได้ศึกษาในสถาบันการศึกษา ได้แก่ ความรู้ในหมวดวิชาต่างๆประกอบไปด้วย ความรู้ในหมวดวิชาหลัก เช่น วิชาการออกแบบภายใน, การสร้างแนวความคิดในการออกแบบ, องค์ประกอบสถาปัตยกรรม เป็นต้น และความรู้ในวิชา

ประกอบอื่นๆมากมาย เช่น วิชาปฏิบัติการวัสดุ, วิชาทฤษฎีสี, วิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ, วิชาจิตวิทยา สภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งนักออกแบบได้ศึกษาความรู้ต่างๆเหล่านี้จากสถาบันการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติวิชาชีพ

จนถึงปัจจุบันได้มีการกำหนดมาตรฐานวิชาการโดยสภาวิชาชีพในสาขาสถาปัตยกรรมควบคุม เพื่อให้การรับรองคุณวุฒิตามข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยการรับรองปริญญาตรี อนุปริญญา และประกาศนียบัตร ในสาขาดังกล่าวประกอบด้วยหมวดวิชาทั้ง 5 หมวด ได้แก่ หมวดวิชาหลัก, หมวดวิชาพื้นฐาน, หมวดวิชาเทคโนโลยี, หมวดวิชานับสนุน, หมวดวิชาศึกษาทั่วไป (กฎกระทรวง และข้อบังคับสภาสถาปนิก, 2543-2546 : 33) โดยสถาบันอุดมศึกษา จะต้อง มีหลักสูตรการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหมวดวิชาต่างๆที่มีกำหนดตามระบบ คือ

หมวดวิชาหลัก หมายถึง รายวิชาที่ศึกษาทางด้านทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือ ปรัชญาในการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ วิธีการออกแบบ การจัดทำโปรแกรม และรายวิชาปฏิบัติการด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ไทยและหรือสากล

หมวดวิชาพื้นฐาน หมายถึง รายวิชาพื้นฐานด้านทฤษฎีและการปฏิบัติการออกแบบ ศิลปะ การประยุกต์สุนทรียศาสตร์ รายวิชากายภาพเชิงกล (กายศาสตร์) หรือ (Ergonomics) พื้นฐานสถาปัตยกรรมไทย รายวิชาด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ และ สถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ รายวิชาด้านพื้นฐานทักษะ การนำเสนอผลงาน เช่น การเขียนแบบและการเขียนภาพสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ รายวิชาการพูด ตลอดจนการใช้สื่อ หรือ อุปกรณ์อื่นๆ รายวิชาพื้นฐานด้านภาษาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์

หมวดวิชาเทคโนโลยี หมายถึง รายวิชาที่ศึกษาด้านทฤษฎีและปฏิบัติการวัสดุและวิธีการก่อสร้างงานสถาปัตยกรรมภายในและเครื่องเรือน รายวิชาด้านทฤษฎีและออกแบบระบบอาคาร เทคนิควิธีการในการก่อสร้าง ตลอดจนระบบประกอบอาคาร เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบระบายอากาศ ระบบปรับอากาศ ระบบประปาสุขาภิบาล ระบบเครื่องกล และระบบประกอบอาคารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่นำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

หมวดวิชานับสนุน หมายถึง รายวิชาที่ศึกษาด้านทฤษฎีและปฏิบัติการเกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรมสาขาควบคุมอื่นๆ รายวิชาด้านการปฏิบัติวิชาชีพ หลักการบริหารและการจัดการโครงการสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ในทุกขั้นตอนดำเนินการ กฎหมาย อาคาร และวิชาชีพ รวมถึงรายวิชานับสนุนอื่นๆ เช่น การวางแผนพัฒนา จิตวิทยามนุษย์ในสภาพแวดล้อม วิธีการค้นคว้าและวิจัย รายวิชาการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการออกแบบ เป็นต้น

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง รายวิชาด้านการศึกษาทั่วไป ด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์

ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันพบว่า การนำความรู้ในหมวดวิชาหลักและวิชาประกอบอื่นๆ ที่ได้จากการศึกษาในสถาบันการศึกษา มีความขัดแย้งต่อการนำมาใช้ในการปฏิบัติจริงและทำให้

เกิดข้อจำกัดในการทำงานของนักออกแบบวิชาชีพ เช่น เรื่องของเวลาที่มีจำกัด , งบประมาณการลงทุน, ปัจจัยทางการตลาด ทำให้นักออกแบบไม่สามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษาจากสถาบันการศึกษามาใช้ปฏิบัติวิชาชีพโดยตรงอย่างแท้จริง

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กระบวนการทางวิชาการจึงควรตื่นตัวและหันมาทบทวน เพื่อพัฒนาและปรับเนื้อหาของหมวดวิชาการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการความรู้ของ นักออกแบบในการปฏิบัติวิชาชีพในปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงเน้นการศึกษา ถึงองค์ความรู้ของนักออกแบบภายในเพื่อใช้ในการปฏิบัติวิชาชีพ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง และกระบวนการทางวิชาการ ในการจัดหมวดหมู่เนื้อหาและเพิ่มพูนความรู้ตามความต้องการของ นักออกแบบ ให้สอดคล้องกับรูปแบบการปฏิบัติงานจริงของนักออกแบบวิชาชีพในปัจจุบัน และ วิเคราะห์สาระสำคัญในเนื้อหาวิชาการของแต่ละหมวดวิชาหลัก และวิชาประกอบอื่นๆ อันเป็น ประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาทางวิชาการเพื่อมุ่งเน้นถึงการพัฒนาวิชาชีพสู่มาตรฐานสากลอย่างแท้จริงต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาองค์ความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติวิชาชีพในกลุ่มนักออกแบบที่เริ่มปฏิบัติ วิชาชีพในช่วง 1-2 ปีแรก ในด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน

1.2.2 เพื่อศึกษาองค์ความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติวิชาชีพในกลุ่มนักออกแบบที่เริ่มปฏิบัติ วิชาชีพไม่น้อยกว่า 3 ปีขึ้นไป ในด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน

1.2.3 เพื่อศึกษากลุ่มเจ้าของสำนักงานออกแบบ ในด้านความต้องการความรู้เพิ่มเติม- ให้แก่นักออกแบบภายในองค์กร

1.2.4 เพื่อสรุปถึงความต้องการความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติวิชาชีพในปัจจุบัน สามารถ นำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับการปฏิบัติวิชาชีพใน- อนาคต

1.3 คำถามในการวิจัย

1.3.1 นักออกแบบได้นำความรู้ที่ได้จากสถาบันการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติวิชาชีพมาก- น้อยเพียงใด

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ในฉบับนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นที่จะทำการศึกษาถึง องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติวิชาชีพในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยค่อนข้างเชื่อมั่นว่ากระบวนการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในของนักออกแบบวิชาชีพในเชิงปฏิบัติ มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจและสำคัญอย่างยิ่ง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึง วิชาความรู้ที่ใช้ในกระบวนการออกแบบภายในของนักออกแบบวิชาชีพในเชิงปฏิบัติด้านสถาปัตยกรรมภายใน

1.4.2 ขอบเขตด้านบุคคล / นักออกแบบ

1.4.2.1 ศึกษากลุ่มนักออกแบบวิชาชีพสถาปัตยกรรมภายในที่เพิ่งจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ช่วงระหว่าง 1-2 ปี

1.4.2.2 ศึกษา กลุ่มนักออกแบบวิชาชีพสถาปัตยกรรมภายใน ที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์ด้านวิชาชีพออกแบบภายในตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป

1.4.2.3 ศึกษากลุ่มเจ้าของสำนักงานออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน

1.5 นิยามศัพท์

- **THE BODY OF KNOWLEDGE** : ความรู้ที่ผู้ปฏิบัติวิชาชีพสามารถนำไปใช้ได้โดยตรง หรือ ประยุกต์ใช้ได้ในงานหนึ่งๆ (the Abstract knowledge needs by practitioners to perform the profession's work. Abstract knowledge is what an interior design practitioners knows and applies to a design project.) (Martin & Guerin 2005 ; abbott,1988)

- **องค์ความรู้** หมายถึง ความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถนำไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ ได้ (กัมปนาท ศรีเชื้อ ,2549 อ้างใน www.loei2.net)

- **วิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม** หมายถึง วิชาชีพสถาปัตยกรรมที่กำหนดในกฎกระทรวง ได้แก่ สาขาสถาปัตยกรรมหลัก, สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง, สาขาภูมิสถาปัตยกรรม, สาขาสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ (กฎกระทรวง และ ข้อบังคับสภาสถาปนิก, 2543-2546 : 6)

- **วิชาชีพทางสถาปัตยกรรม** หมายถึง วิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ใช้ศาสตร์และศิลป์สร้างสรรค์สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก, สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง,

สาขาภูมิสถาปัตยกรรม, สาขาสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ (พระราชบัญญัติสถาปนิก, 2543 : 2)

- **สถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์** หมายถึง การออกแบบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้างขึ้นภายในสิ่งก่อสร้างในงานสถาปัตยกรรมหลัก (กฎกระทรวง และข้อบังคับสภาสถาปนิก, 2543-2546 : 38)

- **การออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน** หมายถึง การกำหนดขอบเขตของปริภูมิ, การวางผังพื้นที่ , การตกแต่งและการประดับประดาภายในอาคาร (Ching.1987) โดยเลือกและจัดส่วนประกอบสำคัญที่มีลักษณะพิเศษ เป็นสัญญาณชี้แนะรื้อให้เกิดกระบวนการรับรู้และการตอบสนอง (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร .2541 : 26-28 ; Ching. 1987)

- **นักออกแบบภายใน** หมายถึง ผู้ที่ทำงานออกแบบภายในหรือสถาปัตยกรรมภายใน หรือ ออกแบบตกแต่งภายใน ได้แก่ นักออกแบบภายใน ,สถาปนิกภายใน

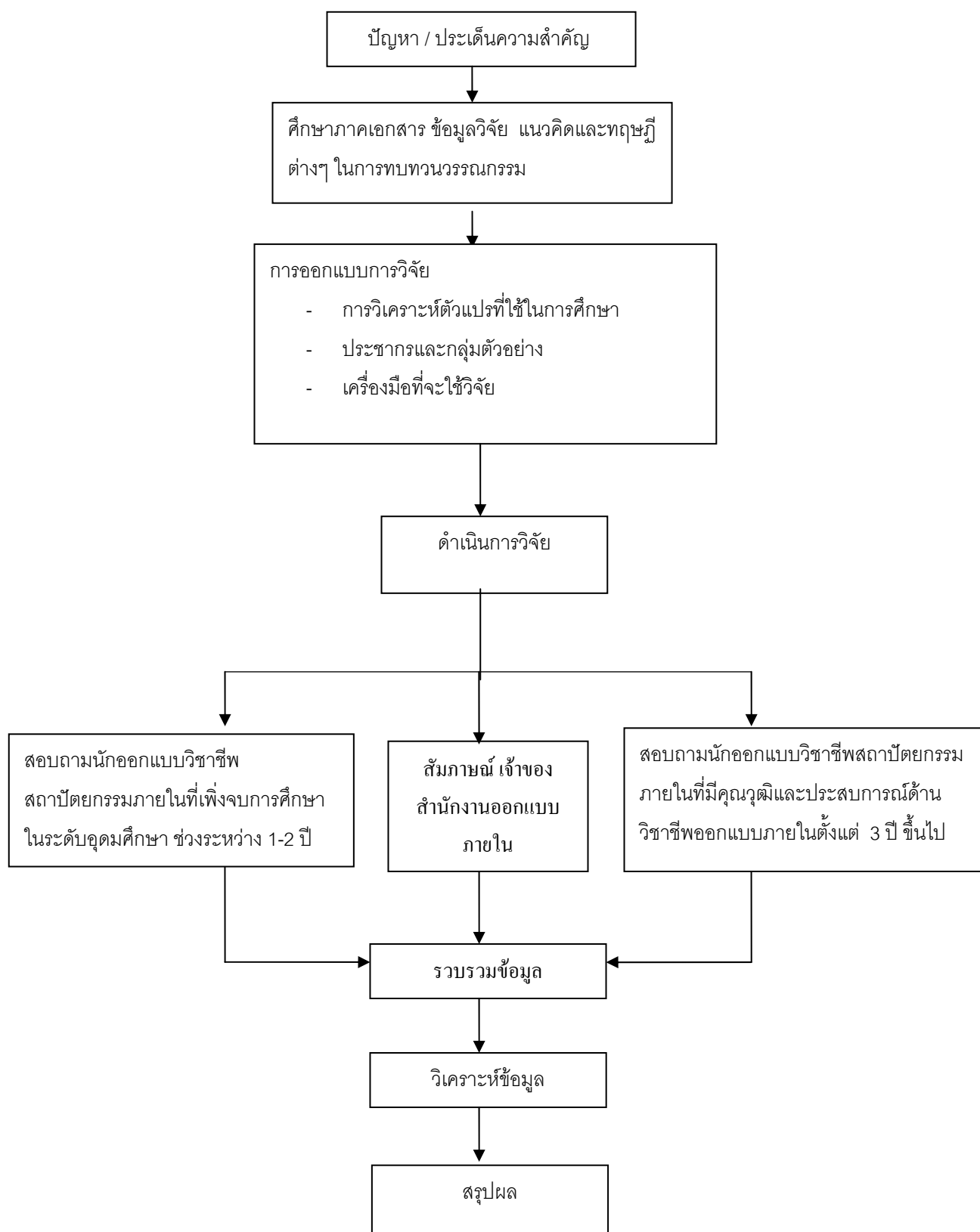
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ทราบถึงความต้องการองค์ความรู้สำหรับนักออกแบบวิชาชีพในการทำงานออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน

1.6.2 ข้อมูลที่ได้จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างองค์ความรู้ในด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน เพื่อช่วยพัฒนามาตรฐานความรู้ในการออกแบบที่ตรงกับลักษณะความต้องการที่แท้จริงต่อไปในอนาคต

1.6.3 ข้อมูลที่ได้จะเป็นส่วนหนึ่งเพื่อช่วยในการพัฒนาหลักสูตร และหมวดวิชาการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในต่อไปในอนาคต

1.6.4 เพื่อสร้างงานวิจัยด้านสถาปัตยกรรมภายในให้เพิ่มมากขึ้น

รูปที่ 1.1 สรุปกรอบการวิจัย